

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐบาลไทยโดยกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษา จึงกำหนดนโยบายปฏิรูปการบริหารจัดการศึกษาอย่างกว้างขวางเพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างจริงจังให้ตอบสนองได้ทันการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ และเสริมสร้างความสามารถและศักยภาพของประชาชนในกระแสโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบและก่อให้เกิดการแข่งขันการพัฒนาและปรับปรุงเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาชีวิตมนุษย์ให้สมบูรณ์มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับภาวะการณ์ การเปลี่ยนแปลงและดำรงไว้ในความเป็นเอกลักษณ์ วัฒนธรรม คุณธรรม จริยธรรมที่แสดงความเป็นไทย

นายกรัฐมนตรีห่วงใยปัญหาการศึกษาของไทยที่เด็กได้รับการศึกษาแล้วคิดและวิเคราะห์ไม่เป็น ไม่รักการอ่าน การเรียนการสอนต้องทำให้เด็กเติบโตด้วยความเชื่อมั่น มีระบบที่ทำให้สามารถพัฒนาตัวเองตลอดเวลาและพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพสูงสุด เพิ่มมูลค่าความเป็นมนุษย์ให้สูงขึ้น โดยมีการบูรณาการเกิดขึ้นทุกปี ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ที่ต้องปลูกฝังให้ “เป็น” เพื่อใช้ค้นคว้าหาความรู้ตลอดชีวิต ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถแสดงออกและนำเสนอในเชิงสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 21) ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ลงมติเห็นชอบในหลักการ โครงการ หนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน (Lab School Project) เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2546 “การพัฒนาโรงเรียนคุณภาพขั้นในท้องถิ่น จะเป็นการกระจายโอกาสให้คนส่วนใหญ่ของประเทศได้มีโอกาสเรียนโรงเรียนชั้นดี และมีโอกาสได้ประกอบอาชีพที่ดี ส่งผลให้มีรายได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศ” จึงมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินโครงการพัฒนาแนวคิดและหลักการ โดยมีความเชื่อที่ว่า การศึกษาสามารถพัฒนาบุคคลให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สามารถลดช่องว่างของบุคคลในสังคมลงได้ เป็นความมุ่งหมายที่สำคัญของรัฐบาลทำให้ประชาชนชาวไทยหลุดพ้นจากวงจรความยากจน

แนวคิดโครงการหลอมรวมจาก ความฝันอันสูงสุดของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนในท้องถิ่น ที่ต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนี้

1. การกระจายโอกาสทางการศึกษา แก่เด็กและเยาวชนไทยให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีคุณภาพได้มาตรฐานเทียบเคียงกับ โรงเรียนชั้นนำ เป็นที่ยอมรับและศรัทธาของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อลดช่องว่าง และความเหลื่อมล้ำทางสังคม

2. จัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน โดยการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น จัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของ ผู้เรียนบนพื้นฐานความเป็นไทยและความเป็นประชาธิปไตย

3. การพัฒนาสื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีจำนวนเพียงพอ เป็นระบบเครือข่ายและ เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือ ในการสืบค้นข้อมูลเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในอนาคต

4. การพัฒนาคุณภาพเด็ก และเยาวชนไทย ให้เติบโตขึ้นเป็นคนที่มีความรู้ตามมาตรฐาน การศึกษาของชาติ รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต รู้จักคิดวิเคราะห์ มีความเชื่อมั่นในตัวเอง กล้าแสดงออก สามารถก้าวเข้าสู่เวทีการแข่งขันได้ในระดับสากล

5. การบริหารจัดการทั้งระบบโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ให้มีจำนวนผู้บริหาร ครูและบุคลากร มีอาชีพอย่างเพียงพอ มีอิสระในการทำงานอย่างคล่องตัว มีการพัฒนาด้านกายภาพอย่างเหมาะสม ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

6. การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และชุมชนในท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน เป็นแหล่งค้นคว้าวิจัยและ เป็นโรงเรียนสาธิตการฝึกอบรมครูจากสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในพื้นที่

7. การวัดประเมินผล เน้นการประเมินเพื่อการพัฒนาตนเองภายในโรงเรียน และการรับรอง คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติโดยการประเมินจากองค์กรทั้งภายในและภายนอก

แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการยึดโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง ในการตัดสินใจ (School – Based Decision Making) เป็นแนวคิดที่มุ่งให้โรงเรียนมีอิสระในการตัดสินใจ ด้วยตนเองโดยยึดประ โยชน์ที่จะเกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ การมีส่วนร่วมและการร่วมคิดร่วมทำ ให้ถือว่าการศึกษาเป็นเรื่องของสาธารณชน มิใช่เป็นเรื่องที่อยู่ในความรับผิดชอบของใคร เพียงฝ่ายเดียว การกระจายอำนาจที่เป็นการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้อยู่ใกล้ชิดเด็ก ผู้บริหาร ครูอาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาและชุมชน มีภารกิจหน้าที่รับผิดชอบในการบริหาร จัดการศึกษา

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับและลักษณะ การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนในโครงการ หนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน เพื่อนำความรู้ไปเป็นแนวทางพัฒนา ส่งเสริมสนับสนุนบุคลากร ให้มีการบริหารที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป
2. เพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบระดับและลักษณะการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป
2. นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนา บุคลากรให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้ง 4 ด้าน ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

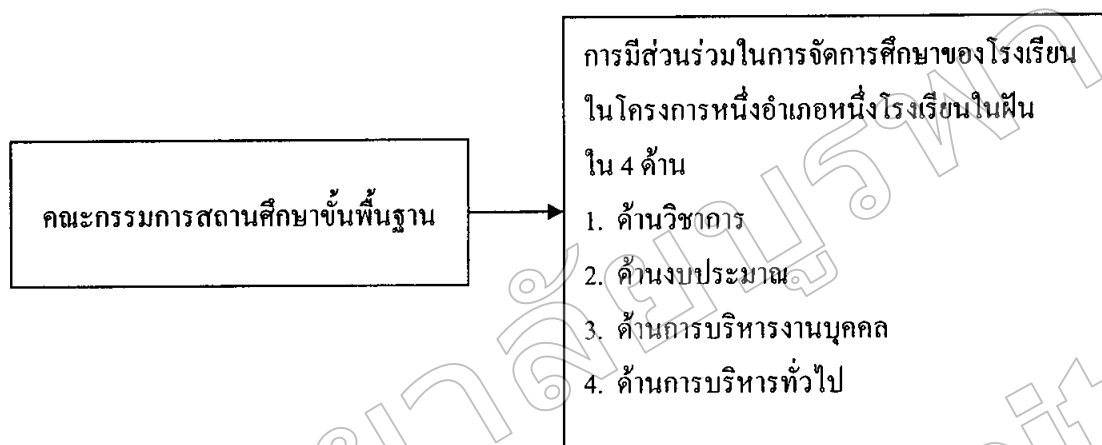
คำถามของการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ใน 4 ด้าน มีส่วนร่วมในระดับใด
2. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ใน 4 ด้าน มีส่วนร่วมในลักษณะใด

กรอบความคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน (Lab School Project) โดยใช้กรอบของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ที่กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการ กระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

โดยศึกษาระดับและลักษณะการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ใน 4 ด้าน
คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

ภาพที่ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

ขอบเขตในการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาระดับและลักษณะการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ตามบทบาทหน้าที่ที่ระบุในกฎกระทรวง และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง โดยประชากร ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ในจังหวัดชลบุรี โดยโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Random Simple Sampling) จากจำนวนโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันในจังหวัดชลบุรี จำนวน 10 โรงเรียน และตามกฎกระทรวง ว่าด้วยการกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์กำหนดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จึงมีจำนวนประชากรในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ใน 4 ด้าน ได้แก่

3.2.1 ด้านวิชาการ

3.2.2 ด้านงบประมาณ

3.2.3 ด้านการบริหารงานบุคคล

3.2.4 ด้านการบริหารทั่วไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การมีส่วนร่วมจัดการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยแบ่งระดับการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของวิลค็อกซ์ (Wilcox) เป็น 5 ระดับ ดังนี้

1.1 ระดับรับทราบข้อมูล (Information) หมายถึง การให้ข้อมูลแต่ไม่ต้องการข้อเสนอแนะ หรือคำแนะนำ อย่างน้อยที่สุดคือได้บอกให้ทราบว่า มีแผนจะทำอะไร

1.2 ระดับให้คำปรึกษา (Consultation) หมายถึง ให้ตัวเลือุกก่อนการตัดสินใจให้ข้อคิดเห็นที่หลากหลาย และรับฟังผลสะท้อนกลับ

1.3 ระดับร่วมตัดสินใจ (Deciding Together) หมายถึง แบ่งปันวิสัยทัศน์ กระตุ้นผู้อื่นให้เสริมความคิดและอำนาจการเลือกเป็นเหตุให้เห็นพ้องกันตัดสินใจเลือกที่ดีที่สุด

1.4 ระดับร่วมปฏิบัติ (Acting Together) หมายถึง ร่วมตัดสินใจและเป็นหุ้นส่วนดำเนินการร่วมกัน

1.5 ระดับสนับสนุน (Support) หมายถึง ให้กำลังเสริมเพื่อพัฒนาและปรับปรุงตามที่ได้ร่วมกันแก้ไข ช่วยเหลือตามต้องการภายใต้กรอบของการให้ทรัพยากร ให้คำแนะนำ และสนับสนุนการเตรียมการ โดยเป็นแหล่งทรัพยากร

2. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง บทบาทหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารจัดการและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546 โดยยึดหลักการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการศึกษาใน 4 ด้าน คือ

2.1 ด้านวิชาการ หมายถึง การดำเนินการในเรื่องหลักสูตร การพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาครูทางด้านวิชาการ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาภายในสถานศึกษา

2.2 ด้านงบประมาณ หมายถึง การดำเนินการในเรื่องการจัดทำงบประมาณ การควบคุมตรวจสอบ และรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณ

2.3 ด้านการบริหารงานบุคคล หมายถึง การดำเนินการในเรื่องการกำหนดความต้องการ การสรรหา การพัฒนา การบำรุงขวัญ

2.4 ด้านการบริหารทั่วไป หมายถึง การดำเนินการในเรื่องงานอาคารสถานที่ การจัดบริการต่าง ๆ แก่นักเรียนและชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การกำหนด ปรัชญาและนโยบายของสถานศึกษา

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากโรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน 1 โรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 15 คน ได้แก่

3.1 ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 ผู้แทนผู้ปกครอง

3.3 ผู้แทนครู

3.4 ผู้แทนองค์กรชุมชน

3.5 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.6 ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา

3.7 ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ 2 รูป

3.8 ผู้ทรงคุณวุฒิ 6 คน

3.9 ผู้บริหารสถานศึกษา

4. โรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน หมายถึง โรงเรียนที่มีลักษณะ จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพมาตรฐาน ปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานในระดับอำเภอที่มีคุณภาพมาตรฐาน มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และ บริหารคุณภาพทั้งระบบ มีความเข้มแข็งทางวิชาการ มีเครือข่ายการสนับสนุนและเป็นโรงเรียน ทดลองสาธิต มีสื่อและเทคโนโลยีทันสมัยเพียงพอ และเป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนอื่น ๆ